

været i, hvis Husmandsloven ikke var bleven gennemført. Jeg har i hvert Fald med Glæde set de mange Hjem, der ere blevne oprettede ifølge denne Lov, og jeg kan kun beklage, at der ikke er kommet flere. Efter min Anskuelse er der endnu for mange, der bo i Lejestuer rundt omkring under altfor daarlige økonomiske Forhold. Jeg har aldrig med Glæde set den ene Bygning efter den anden rejse sig for at indføre Lejeforhold, enten det nu er paa Herregaardsmarkerne eller i Stationsbyerne, for det kan være Hip som Hap. Det kan nok være, at den, der bor i Stationsbyen, maaske er lidt mere fri end den, der bor paa Herregaardsmarken, idet denne som oftest er bunden til selve Herregaardens Bedrift, men jeg har dog i mange Tilfælde opdaget, at den, der bor paa Herregaardsmarken, fører en bedre økonomisk Tilværelse end den, der bor i en Lejestue i en Stationsby eller andre Steder. Det har fra første Færd været mit Maal at søge gennem Statshjælp at skaffe saa mange ud af Lejestuerne som muligt og i hvert Fald sætte en Stopper for, at altfor mange af de nygifte komme til at vandre ind i dem. Derfor vil jeg straks sige, at det har lige fra første Færd ikke været opfattet af mig som Hovedopgaven, og jeg opfatter det heller ikke saaledes nu, at disse Lodder blive saa store som muligt, og at disse Familier blive fuldstændig selvstændige, saa at de aldrig behøve at udføre en eneste Dags Arbejde for andre, men jeg har arbejdet for, at Staten yder saa store Laan som muligt, saa at de kunne møde med saa lille en Kapital som muligt, hvorved saa mange som muligt kunne komme ind i disse Stats-huse. Jeg ved nok, at andre have andre Anskuelser, og navnlig har det været Tilfældet med Socialdemokraterne, om hvem jeg hurtigt opdagede, at de havde et andet Formaal, nemlig at skabe saa store Ejendomme som muligt og saa faa som muligt, for det sidste maa man ikke tabe af Syne. Naar man spørger om Grunden, saa ligger den vel temmelig nær. Enhver søger at værne sin egen Hær, og de vare klare over, at kom der altfor mange bort fra Lejestuerne ind i selvstændige Huse, vilde de ikke forøge den Hær, som de ventede at faa samlet ude omkring paa Landet.

Imidlertid blev der fra andre Sider rettet Angreb paa disse altfor smaa Huse, og navnlig da vi første Gang behandlede Loven, rettede det ærede Medlem fra Sorø (Poul Christensen) et vældigt Angreb derpaa, og han har jo heller ikke glemte sine Angreb endnu, men staar lige uforstaaende

overfor den Lov den Dag i Dag. Jeg mindes, at det ærede Medlem saavel som flere andre den Gang hævdede, at naar en Ejendom kun var til 4,000 Kr., vilde der aldrig paa den kunne holdes mere end en Ko. Nu hørte jeg i Gaar og ogsaa i Dag en Del Oplysninger, i begge Tilfælde fra Formænd for Amtskommissionerne, og disse Oplysninger gik i hvert Fald ikke ud paa, at det var Ejendomme med 1 Ko. (*Poul Christensen*: Det har jeg heller aldrig talt om.) Jo, det har det ærede Medlem talt om mange Gange, at det blev til en Ko og ikke mere. (*Poul Christensen*: Rigsdagstidenden vil vise det modsatte.) Ja, lad os se det. Saa vidt jeg forstod, var Gennemsnittet af de Ejendomme, der blev oprettede efter den første Lov, ansat til en Laaneværdi af 4,000 Kr., hvad der i de fleste Tilfælde var nok til 3 Køer. Jeg hævdede den Gang, at ingen Husmand, som virkelig havde Evne til at drive Husmandsbrug, behøvede at faa en Ejendom til mindre end 2 Køer, i mange Tilfælde kunde det blive til 3 Køer, og det har staaet sin Prøve. Gennemgaaende ere Ejendommene gaaede op til 3 Køer, nogle over nemlig til een Ko til.

Men dermed var ingenlunde sagt, at jeg ikke kunde gaa med til at gøre Laanesummerne større, og da Loven var til Revision, gik jeg med Glæde til at forhøje Ejendomsværdien med 1,000 Kr., dels fordi Priserne ere gaaede op i den Tid, og dels fordi jeg indrømmede, det kunde være gavnligt i mange Tilfælde at gaa til en noget større Forøgelse. Hvad jeg under alle Omstændigheder vilde ønske, var, at der blev stillet tilstrækkelige Midler til Raadighed, for at ingen forgæves skulde søge. Saavel første Gang, da Loven var for, som anden Gang stillede jeg derfor Forslag om, at Staten skulde yde noget mere, men begge Gange blev det stemt ned, ogsaa af Socialdemokraterne — der heri støttedes af det ærede Medlem for Sorø Amts 2den Valgkreds (Poul Christensen) —, idet det var dem om at gøre ikke at faa mange Huslodder, men at faa dem store. Nu har jeg aldrig nogen Sinde — deri er jeg enig med det ærede Medlem fra Esbjerg (Bluhme) — anset det for nedværdigende for en Mand at gøre Arbejde for andre. Jeg har aldrig selv generet mig derved, og hvis jeg endnu havde min gode Arbejdskraft, som jeg ikke mere har, skulde det heller ikke genere mig nu. Jeg har derfor aldrig set det nedværdigende for en Statshusmand i, i Særdeleshed i de første Aaringer, i hans Ungdomskraft at